چیرۆکی وەرگێڕدراو

ئەردەڵان عەتار پوور

باغچە

لە فارسییەوە: غەریب پشدەری

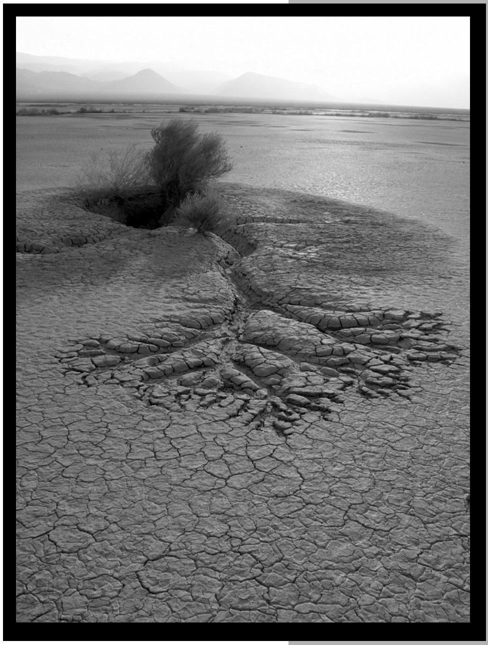

هەر کە دەچوومە سەر گۆڕەکەی، یەکسەر دەکەوتمەوە یادی ڕابردوو. شەش مانگ لەمەوبەر هاوسەنگەرم بوو. زۆر تێکەڵاو و زۆر پێکەوە گونجاو بووین. هەرگیز نەمدەتوانی و باوەڕ بکەم مردووە. دوای هەموو ئەمانەش زۆر جارانم لە گۆشەیەکی سەنگەرەکە و لایەکی باغچەکەوە دیبوو. لەو جێیەی کە هەمیشە لێی ڕادەوەستا و لە باغچەکەوە ڕادەما. هەرگیز باوەڕم نەدەهات کە ئێستا لە ناوماندا نەماوە. دەنگی گریان و فیغانێک دەهاتە گوێ. هەوا سارد بوو. خۆم وێک هێنابووەوە. دەلەرزیم. دەنگێکی کچانەم لە نزیکێوە بڵندبوو:

«بەسە ئیدی دایە، دایە ئیدی بەسە»

ئەوجا پیرێژنەی واوە برد و گوتی:

«ئێستا دێم»

هێشتا نەگەیشتبوونە سەر گۆڕی مردووەکەیان کە ڕوخساری شەلاڵی فرمێسکان بوو. لە نێوان هەنیسکە پچڕ پچڕەکانیەوە گوێم لیبوو:

«مەهدی... منت... گرت... بڕۆی... ئەم... ژێر...»

هەورێکی تاریک هەموو جێیەکی گرتبووەوە. چووم پەقرەجەکەم لە پیرێژنەی وەرگرت.

خەریکی ئاو پرژێنێ بووم کە باغچەکەیم وەبیر هاتەوە.

هەر لە سەرەتاوە کە هاتە بەرەی شەڕ، هەر گڵ و دار و درەخت و سەوزە و ئەو جۆرە شتانەی لەسەر زاری بوو. هەموو غەمەکەشی ئەوەبوو کە ماڵەکەیان بچووکە و بێ باغچەیە. دەیگوت:

– «تا گوڵەکان نەختێک گەورە دەبن، گیانم دەردەچێ»

هێشتا هەروا هەفتەیەک بوو هاتبوو، کە بەیانییەکیان گوتی:

– «چەند خۆشە باغچەیەکمان هەبێ».

ئەو قسەی لە دەمی هاتە دەرێ و (با) بردی؛ تا سێ مانگ دواتر، بەرەبەری بەهارێ بوو کە دووبارە گوتیەوە:

– «کوڕینە رازتان هەیە باغچێکی دروست کەین؟»

هیچ کەسێک نییە وازی ئەو کارانەی نەبێ – هەموو کەسێک حەزی لە گوڵ و سەوزاییە. من بەش بەحاڵی خۆم شێت و شەیدای ئەو جۆرە شتانەم. هەمیشە لە نامەکانمدا هەواڵی باغچەی ماڵەوەمانم دەپرسی. ئادەمیزاد هەر تەنیا دڵی بۆ کەسەکان ناسووتێ و بەس. بەڵکە دڵی بۆ ماڵ و دار و درەخت و گوڵدان و ئەو جۆرە شتانەش دەسووتێ. خۆشکم ڕادەسپارد ئاگای لە درەختەکان بێت و بەسەریان ڕابگا. جارێکیان لەبەرەی شەڕێدا بەمێشکم داهات نەمامێکی بچێنم. دوایەش بەخۆم پێکەنیم و گوتم:

– «بەرەی شەڕێ و درەخت؟»

ئەو ڕۆژەش بەمەنسورم گوت:

– «ئێرە هیچی لێ شین نابێ، خاکەکەی سووتاوە، هەمووی پارچە ساچمە و تەقینەوەیە بۆنی باڕووتی لێدێ، هیچی لێ ناچێندرێ»

پێموابوو کە قسەکەم زۆر ڕاستە و هەمووش قبووڵیان کرد، بەڵام سێ ڕۆژ دواتر کە

مەنسور مۆڵەت بوو و چووەوە شاری، کاتێ هاتنەوێ لە پشت ڕێویەکی سەربازییەوە کە خواردنی سەربازانی دێنا، یەک گوێنیە پەینی پریشی هێنا:

- «ئێستا ئیدی دەکرێ باغچەی دروست کەین»

لەو ڕۆژەوە کەوتە دووی پارچە زەوییەک، کە بۆ باغچە دەست بدا. هەر جێیەکی سەیر دەکرد. بەدڵی نەبوو، وازی لێ دێنا و دەچووە جێیەکی دی. هیچ پەلەی نەبوو. زۆر بەکاوەخۆ بوو. بەدرێژایی ڕۆژێ ئەوە هەر ئێرە و ئەوێی بوو. گەڕان و سوڕان بەردەوام بوو. ئیدی خەریک بوو وەڕەزبین. حەوسەڵەمان نەمابوو. تا لە دواییدا پارچە زەوییەکی دیتەوە و بەدڵی بوو.

زەوییەکە، لە خوار تەپۆڵکەیەکی بچکۆڵانەوە بوو، کە لەولای سەنگەرەکەمانەوە و نەختێک دوور بوو: لەو جێیەی کە تەپۆڵکەکە نشێو دەبێتەوە و لەگەڵ عەردی دەبنەوە یەک. دڵنیا بووم ئەوە جێیە هیچی لێ شین نابێت و هیچی لێ ناڕوێ. تا چاو هەترەی دەکرد بیابان بوو؛ هەموو جێیەک وشک و برینگ وەک خوێیەڵێنێ.

بۆ بەیانی ئەو ڕۆژە مەنسور پارچە زەوییەکەی هەموو بەرد بژێر کرد. کەرسەکەکانی هەموو ورد کردن و زەوییەکەشی بەخاکەنازی سەربازی نەرم و شل و تەخت کرد. پارچە زەوییەکی بچکۆلەی دوو بەسێ بوو. یەکێک لە کوڕەکانی کە چوو بووە شاری، بە ڕاسپاردەی مەنسوری تۆو ڕێحان و تەرخوون و سەوزی کڕیبوون و هێنابوونیەوە. مەنسور هەر تۆوەی لە لایەکیەوە بەجێیەکیەوە وەرکرد و گڵی نەرمی بەپەینەوە بەسەردا کردن.

ئەوجا هەموو ڕۆژێ دەچوو و باغچەکەی ئاودەدا. خاک و خۆڵی باغچەکە ڕەش بوو. هەموو ڕۆژێ چاومان لە سەوزییەکی دەگێڕا. بەڵکە ئێ خوایە چووزەرەیەک سەر دەربێنێ. کەچی هەر هیچ نەبوو. بەیانی دەهاتینەوە. هەمدیس هەر هیچ شتێک نەبوو. تا دەهات ناکام و نائومێد دەبووین. شەوێکیان بە مەنسورم گوت:

- «گوتم هیچ شتێک شین نابێت، باشەکێ دەنێو باڕووتیدا شتی چاندووە؟ خاکەکە مردووە.»

مەنسور سەیرێکی کردم و هیچی نەگوت. هەموو ڕۆژێ دەهات و باغچەکەی ئاو دەدا. ڕۆژێکیان بەیانی هێشتا پەقرەجە ئاوەکەی بەتاڵ نەکردبوو یەکەمین کۆمەڵە چووزەرەیەکی دیت. ڕیز ڕیز سەریان لە خاکی وەدەرنابوو. هەموو گەش و ناسک. هەواڵەکە گەییە هەموان

و هەموشمان خۆشحاڵ بووین. ڕەحمان بێ ڕاوەستان، پەنجا تمەنی دایە چونکە لەسەر باغچەکەی گرەوی لەگەڵ مەنسوریدا کردبوو. چونکە پێیوابوو هەر دەیباتەوە. هەمیشەش دەیگوت:

– «لێرە جەنگەڵیش وشک دەبێ. کێ دێ گرەوی لەگەڵ دەکەم، لەسەر هەرچی دەیەوێ، ئیدی ئەوە بووبووە کاری شەو و ڕۆژی مەنسوری کە بچێت و بەتەک باغچەکەوە هەڵوەستێ و بەسەری ڕابگا، کەرسەکەکانی وردکا، و بن گیایەکان تەخت کات، و بژارێ بکا، بەرد و ساچمانی لێ هەڵوێژێرێ... ڕەگە دەرکەو تووەکانی ژێر خاک کاتەوە و گڵ و پەینیان بەسەردا کاتەوە و ئاویان دات و بێتەوە سەنگەرێ و بێ وچان دەربارەیەوە بدوێ.

هەرچەندە چواردەوری باغچەکەش بەگڵ هەڵدرابووەوە، جارێ وادەبوو لە ڕاوە دوونانی یەکتری کوڕەکان (سەربازەکان)، پێخوست دەبوو. مەنسور لەوەی زۆر ناڕەحەت دەبوو گڵەکەی دەوری زیاتر هەڵدەدایەوە. بەشێوەیەک باغچەکە دەکەوتە نزمایییە. ئەوجا لە هەر چەوار دەورەی دار داکوتا و پاش هەفتەیەکیش مەجید تەلی تەلەفۆنێی بەهەرچواردەوریدا لە دارەکانەوە ئالآند. لەگەڵ ئەوەشدا کە کوڕەکان لە نزیک باغچەکەوە یارییان بکردبایەوە، مەنسور لە دەوروبەری باغچەکەی دوور دەخستنەوە.

– «توو گیانی من کەمێک بەولاترەوە»

کوڕەکان پێدەکەنین و لە باغچەکەی دوور دەکەوتنەوە جاری واش بوو سەریان دەکردە سەر مەنسوری و دەیانگوت:

«لێرە نەبووی خومپارەیەک باغچەکەی ژێرەو ژوور کرد».

مەنسور دڵی دادە خورپا. هەوڵی دەدا بەسەر خۆی نەهێنێ. بەڵام ئۆقرەشی نەدەگرت و نەیدەتوانی. بەڕاکردن بەرەو لای باغچەکەوە دەچوو. کە باغچەکەی دەدیت، درۆزنەکەی لە بەروبوومی باغچەکە بێ بەری دەکرد:

– «تۆ کە سەوزیت خۆش ناوێ! هیچیشت ناکەوێ!»

دوای هەموان، کازم بوو سەری کردە سەر مەنسور. کاتێ باغچەکە دروست دەکرا. ئەو ئاگای لە هیچ نەبوو، هەر بە خەیاڵیشدا نەدەهات. بەڵام بەم دواییانە، هەر کاتێ مەنسور دیار نەبایە، هەوای باغچەی لە کەللەی دەدا. ئەو ڕۆژە من و مەنسور لە شاری هاتبووینەوە، کە کازم بەڕاکردنەوە بەرەو لامانەوە هات و ڕوو لە مەنسور گوتی:

- «بۆ خۆت سەلامەت. خومپارەیەک هات و باغچەکەی ڕەحەوای برد»

مەنسور بەڕاکردنەوە بەرەو لای باغچەکەوە چوو. خومپارەیەک چەند هەنگاو بەولاترەوەی باغچەکە چاڵێک دروست کردبوو. بەڵام باغچەکە ساغ و سەلیم و وەک یەک چەپکە گوڵ هەر لەجێی خۆی بوو.

ئێوارەی ئەو ڕۆژە خەریکی سەیر کردنێ خۆرئاوایە بووم. تێیدا ون بووبووم. مرۆڤ کە خەمۆک دەبێت، زۆری حەز لە خۆرئاوا بوونێیە. هەر بیرم دەکردەوە. هەروا خەریکی خۆ خواردنەوەی خۆم بووم کە لە پڕ ئەو پێکداهاتنەی چەند ڕۆژە چاوەڕوانکراوەی ئێمە دەستی پێکرد. شەڕ و دەرگیریەکی توندوتیژ و سەخت بوو. فریای هیچ کارێکی نەدەکەوتین. باغچەکە کەوتبووە لایەکیەوە. ڕۆژی پێنجەم مەنسور شەهید بوو. شەڕ و پێکدادانەکە ڕۆژێکی دیکەشی خایاند و کاتێ هێور بووەوە و نیشتەوە لە شەکەتی و ماندووەتیاندا خۆمان ڕانەگرت و خەریک بوو دەکەوتین. ئیدی کەس باغچەی هەر لە خەیاڵیش نەمابوو.

باغچەکە زەرد هەڵگەڕابوو. گڵ و خۆڵی دەوروبەرەکەی هەموو تێک هەڵشینرابوو. دار قەیسییەکانی چواردەورێی هەموو شکاو و لاربووبوونەوە، تەلە تەلەیفونەکان هەموو پسابوون و پارچە پارچە بووبوون. یەک دوو کەسیش دەنێو باغچەکەیدا کەوتبوون و جێ پێ و جێی تەرمەکانیان هەر مابوو. سەوزەکان سیس و ژاکاو بووبوون و گڵ و خۆڵ و تۆز و وردە بەردیان بەسەرەوە بوو و دایان پۆشیبوو.

دووەم ڕۆژی دوای شەڕی، خۆرەتاو بێ ڕەنگ و کزومات دەدرەوشایەوە. جارجارە دەچوون بن هەوران و جار جارەش دەهاتەوە دەرێ. حاڵم باش نەبوو. ڕووت و ڕەجاڵ بووم. سەرم دەگێژەوە دەهات. کارەکانم هەموو هەڕەمەکی بوون. تاس و بێڵوکەم تاودایە و ملم لە ڕێیەنا. هەر کە لە باغچەکەی نزیک بوومەوە ڕەحمانم دیت ئەوە بە پەقرەجان باغچەکەی ئاو دەدا.

***

لە کتێبی (گل بوتە... گردآورندە: مصطفی فعلەگری... چاپ اول... زستان ١٣٦٩) وە کراوە بەکوردی